

מיתרים
רשת לחינוך יהודי משלב

חנוכה קשקו

תוכן:

פתיחה..... 3

נר ראשון - עצמאות לאומית..... 4

נר שני - מפגש בין תרבויות..... 10

נר שלישי - נס מן השמיים או נס ידי אדם?..... 16

נר רביעי - חג חורף..... 22

נר חמישי - חנוכת המקדש..... 28

נר שישי - מסיק הזיתים..... 34

נר שביעי - עיד אל-בנאת - חג הבנות..... 40

נר שמיני - זאת חנוכה..... 46

כתיבה והפקה: אליסף תל-אור

עריכת לשון: רותי קליין

עיצוב גרפי: סטודיו ראשגור

הַמְדְּלִיק נֵר מְנֵר, הַנֵּר דּוֹלֵק וְחִבְרוּ אֵינּוּ חֶסֶד

במדבר רבה פרשה יג, כ.

שמש אחד מדליק את כל נרות החנוכייה, נרות בשלל גווניו. כמו השמש, גם חג החנוכה מאפשר לכל העם לשמוח בשמחת החג, להתלכד סביב החנוכייה והאור שהיא מפיצה בחושך, ובד בבד להעניק באופן אישי לכל אחת ואחד הדמנות להאיר את החג במשמעות מעט אחרת: יש מי שחוגג את הנס האלוהי ויש מי שחוגג את ניצחוננו ההיסטורי והלאומי; יש מי שחוגג את תקומתנו בארצנו בדרונו, ויש מי שחוגג את ניצחון האמונה על האיום הרוחני.

שלל גווני התפיסות תואמים את שלל גווני הנרות המעטרים את חגנו, נרות ססגוניים הנבדלים זה מזה בצבעם אך עומדים כולם על אותו הבסיס. אחדותנו איננה באחידותנו אלא בלכידותנו ובהענקה זה לזה, הענקה שאינה גורעת דבר מהנותן.

החוברת שלפניכם מאריכה עד הבית את הקו החינוכי שמיתרים מנחילה בבתי הספר המשלבים. זהו קו חינוכי הדוגל בלכידות אך לא באחידות, ובהשמעת קולות רבים אשר מעניקים מכוחם זה לזה.

אנחנו מזמינים אתכם ללמוד עם ילדיכם, עם שכניכם, עם אורחיכם. לכל יום משמנות ימי החנוכה הקדשנו נושא המשקף יסוד אחר בחגיגות החג ומשמעותו. בחרו את המסלול המתאים לכם בכל יום וצאו למסע.

אני מודה לאליסף תל אור, ראש יחידת פיתוח התוכן של מיתרים, על הכתיבה, לחברים הרבים בצוות ולאביטל לוי כ"ץ, חברת הוועד המנהל, על הערותיהם והארותיהם.

בברכת חג אורים גדוש בהארות,
ד"ר רנית בודאי-היימן, מנכ"לית מיתרים

מצות חנוכה נר איש וביתו והמהדרין - נר לכל אחד ואחד. והמהדרין מן המהדרין [...] יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך

תלמוד בבלי, מסכת שבת דף כא, ע"ב.

מלכתחילה, אומר התלמוד, יכול אדם לקיים את מצוות נר החנוכה בהדלקת נר אחד בלבד לו ולכל בני משפחתו. "המהדרין", מי שמדקדקים במצוות, נוהגים להדליק נר אחד לכל אחד מבני הבית, ואילו "המהדרין מן המהדרין", מי שמחמירים ביותר בקיום המצווה, נוהגים שכל אחד מבני הבית מדליק וכן מוסיף בכל יום נר.

וראה זה פלא, זה שנות דור שנוהגים רבים להימנות דווקא עם "המהדרין מן המהדרין". במקומות רבים נוטלים כל בני המשפחה והקהילה חלק בהדלקת הנרות ומוסיפים אורות חדשים מדי יום ביומו.

יש כאן מסר חשוב: אומנם נר אחד מבטא אחדות ואחידות, אך הוא חסר מורכבות ורב־גונית. הדלקת נרות רבים ושונים מבטאת את מגוון הדעות והחלקים בעם: נשים וגברים, ותיקים ועולים חדשים, חילוניים ודתיים, צעירים ומבוגרים ועוד. לכל אחד שפה משלו ואורח חיים משלו, ולכולם יש מקום בחנוכיית האורות והדעות של עם ישראל. כך בימים ההם וכך בזמן הזה. כמה מהנרות ניצבים מימין וכמה משמאל, אך כולם על בסיס אחד, על מורשת אחת. רק השילוב של כל הנרות כולם מבטא כהלכה את אורה הגדול של מורשת העבר הרחבה ואת תקוות העתיד.

בברכת חג חנוכה שמח,
הרב מיכאל מלכיאור

- נר ראשון -

עצמאות לאומית

חנוכה בשבילי הוא חגיגה של עצמאות! כמו חגיגת עצמאותנו בפסח (היציאה מעבדות לחירות) וכמו יום העצמאות למדינה, המבטא את רגשי הלב הפועמים בנו על הזכות שנופלה בחלקנו לחיות במדינת ישראל אחרי אלפיים שנות גלות, כך חנוכה מעלה על נס את חירות העם היהודי בארצו.

לעומת אביו של יהודה המכבי, מתתיהו, שמרד בשלטון הסלאוקי כדי להחזיר את חופש הדת, יהודה המכבי נאבק להחזיר לממלכת יהודה את השלטון היהודי. אומנם ממלכתו של יהודה המכבי וממשיכי דרכו הייתה קטנה וחלשה ותקופת שלטונם לא נמשכה זמן רב, ובכל זאת, הם בעינינו מופת שאין שני לו למאבק של עם למען חירותו!

הדברים מבוססים על מאמרו של פרופסור יוסף קלוזנר בספרו "כשאומה נאבקת על חירותה".

נר אולכר

■ איזה מועד מהמועדים שבלוח השנה העברי קרוב בעיניכם ביותר לחנוכה מבחינת האווירה, המשמעות וכדומה?

הינה בול שראה אור בארצות הברית בשנת 1938: דמי חנוכה – בול הקרן הקיימת לישראל.

■ מי הדמות ברקע ומי הדמות בחזית?

■ מה המסר שעולה מן הבול?

■ מאילו דמויות בהיסטוריה של עם ישראל אתם שואבים השראה?

■ האם המכבים נמנים עם דמויות אלו? מדוע?

■ מי הם, לדעתכם, ה'מכבים' של ימינו?

חידות ואיורים

פענחו את הגימטריה שלפניכם ותגלו מקור נוסף המשווה בין המכבים בימים ההם למכבים של ימינו.

1,2,10,100,70	20,30	40,6,30,300
---------------	-------	-------------

10,2,200	,20,30	,40,6,30,300
----------	--------	--------------

40,10,300,6,4,100,5	40,5	5,80,10,1
---------------------	------	-----------

?		
10,2,20,40,5		5,80,10,1

1,2,10,100,70	6,30	,5,50,6,70
---------------	------	------------

10,2,200,5	6,30	200,40,6,1
------------	------	------------

40,10,300,6,4,100	30,1,200,300,10	30,20
-------------------	-----------------	-------

1,2,20,40,5	,5,400,1
-------------	----------

1

ראו לפתרון תוכלו
למצוא בקישור
הזה:

אֵילָם בְּ אֶרֶץ אֲשֶׁר
אֵילָן וְעֵץ זָיִת
אֵילָן וְעֵץ זָיִת
אֵילָן וְעֵץ זָיִת
אֵילָן וְעֵץ זָיִת

אֵילָן וְעֵץ זָיִת
אֵילָן וְעֵץ זָיִת
אֵילָן וְעֵץ זָיִת
אֵילָן וְעֵץ זָיִת

יצירה משפחתית

חנוך פיבן הוא אומן ישראלי. הוא התפרסם בזכות הדמויות שהוא יוצר מחומרים פשוטים ויומיומיים שמשקפים את אופייה של כל דמות ודמות. הינה סרטון שבו פיבן מתעד ומסביר את יצירת דיוקנו של דוד בן גוריון.

כרו גם אתם דיוקן של דמות מהתרבות היהודית-ישראלית.

סרטון יצירת דוד
בן גוריון:

יש לי נושא!

יצחק שדה (1890-1952) ממפקדי ארגון ההגנה, ממייסדי הפלמ"ח ומפקדו הראשון, ולימים גם אלוף בצה"ל. לצד פעולתו בשדה הקרב היה מחנך ומנהיג ופעל לקדם את הגבורה גם במשמעות כיבוש היצר, כאשר הוביל את המאבק בפגיעה באזרחים חפים מפשע (פעולות שנעשו על ידי חלק מהלוחמים במחתרות), ובעקבותיו נקבע הקוד האתי של צה"ל.

מתוך ארון הספרים

עשרה דברים שאל אלכסנדרוס מוקדון את זקני הנגב [...]

אמר להם: מיהו הנקרא גיבור?

אמרו לו: איזהו גיבור? הכובש את יצרו.

מתורגם מהתלמוד הבבלי, מסכת תמיד דף לב, ע"א

היסוד שבגבורה אינו האומץ אלא הנכונות להקרבה עצמית [...] לאומץ שבגבורה יכול להגיע גם האיש המפחד אם חזקה בו נכונות ההקרבה. הפחד הוא מעצור והאיש הנכון יתגבר גם על המעצור הזה...

הגבורה האמיתית מתגלה גם בחולין של יום יום. אנו רגילים לייחס את מעשה הגבורה לצבאיות, מסיבה מובנה; מהלוחם נדרשת הסכמה להקרבה מקסימלית, לקורבן חיים. אך אין זו ההגדרה היחידה. לא הפחדנות היא היפוכה של הגבורה אלא האנוכיות. האיש האנוכי יכול להיות אמיץ, אך גיבור לא יהיה [...] הגבורה היא קודם כול מידה מוסרית [...] זו היא הצורה הנעלה ביותר של השירות וביסודה עומדת אהבת הזולת.

מתוך 'שבילי גבורה' מאת יצחק שדה, לאחדות העבודה 77, ע' 68-69.

קריאה יחפה

אלכסנדר מוקדון היה מנהיג חשוב מאוד בתרבות ההלניסטית; דודו הוא אחד מגדולי הפילוסופים היווניים – אריסטו, והוא עצמו כבש שטחים עצומים במזרח התיכון ובכלל זה את ארץ ישראל, והביא הנה את התרבות ההלניסטית.

נוכח מעשיו של אלכסנדר מוקדון, מה הוא חשב שיענו לו כששאל את חכמי הנגב "איזהו גיבור?"

דמיינו מה הייתה תגובתו של אלכסנדר מוקדון לדבריהם של חכמים. מדוע, לדעתכם, הגיב כך?

מה הביקורת הסמויה שבתשובתם?

רלוונטיות

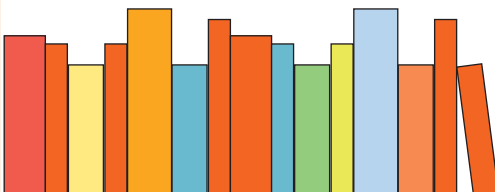

חשבו על גילויי גבורה בחיים האישיים שלכם, על פי הגדרת הגבורה של חכמי הנגב ועל פי דברי יצחק שדה.

ריבוי קולות

מה דומה ומה שונה בהגדרות המושג גבורה בדברי יצחק שדה וחכמי הנגב?

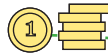
מפגש בין תרבויות

חנוכה בשבילי הוא חג של גאווה תרבותית! והרי מה שהביא את מתתיהו למרוד בשלטון הסלאוקי (ההלניסטי) היה הניסיון לשמור על גאוות היהדות נוכח הגזירות הקשות שבאו לעקור אותה מן העולם (הגזירות שלא לשמור שבת, שלא לקיים את ברית המילה וכולי) והפגיעה הקשה בבית המקדש והפיכתו למקדש לעובדי אלילים.

אולי גם בלי הגזירות הללו לוחמים כמו יהודה המכבי היו מורדים בניסיון לחדש את העצמאות היהודית בארץ, אבל מתתיהו ושכמותו לא חיפשו עצמאות מדינית. הם רק רצו להחזיר לעצמם את הזכות לשמור על מסורת אימותיהם ואבותיהם.

אני מאמינה בכל ליבי שלולא הגזירות האלה (ואולי מסיבות נוספות) היה אפשר להמשיך ולקיים הפריה הדדית של שתי התרבויות החשובות האלו, היהדות וההלניזם (התרבות היוונית), כפי שהיה בארץ ישראל ובסביבתה לאורך שנים ארוכות קודם לכן. היו, כמובן, מחלוקות ואי־הסכמות, אבל גם הייתה השפעה הדדית שאפשרה ליהדות לקלוט רעיונות מהתרבות ההלניסטית ולהפך (יום המנוחה השבועי, למשל, חלחל מן היהדות אל התרבות היוונית־רומית). אני מאמינה שגם היום אנחנו יכולים ליהנות מהשילוב הנפלא של התרבויות שמלוות אותנו ומורות לנו את דרך חיינו.

הדברים מבוססים על דברי אחד העם במאמרו 'חיקוי והתבוללות' מתוך 'על פרשת דרכים', וכן על מאמרו של פרופ' יוסף קלוזנר 'יהודה המכבי' מתוך 'כשאומה נלחמת על חירותה'. פרופ' קלוזנר הבחין בין מגמתו של מתתיהו בהובלת המרד לבין מגמתו של יהודה המכבי.

נך מחקר

- אילו תרבויות משפיעות על החיים שלנו כיום?
- כיצד אפשר לתאר את הקשר שבין התרבויות שמשפיעות על חיינו? (מאבק, מפגש מפרה, אדישות, אחר...)
- אילו מנהגים בתרבות היהודית הישראלית אהובים עליכם?
- מה בתרבות היהודית הישראלית מעורר בכם גאווה? (דמות כלשהי, ערך, אירוע היסטורי וכדומה).

אינני רוצה בית מוקף חומות מכל צדדיו, אלא בית פתוח לרווחה לרוח הצחה שתביא לנו את התרבויות של כל האומות.

מוהנדס קרמצי'נד גנדי

- האם אתם מזדהים עם דבריו של גנדי? נמקו.
- חשבו על רכיבים שמקורם בתרבות אחרת ולא בתרבות היהודית הישראלית. אילו מהם מהווים חלק חשוב בחייכם או בתפיסת עולמכם, ואתם מוצאים בהם ערך רב?
- אחד הערכים המרכזיים בתרבות המערבית ובתרבות היהודית גם יחד הוא הדאגה לחלשים בחברה. חשבו על מעשה משפחתי שתוכלו בעזרתו לעזור לאישה, לאיש או לקבוצת אנשים שזקוקים לעזרה כלשהי.

במשפטים שלפניכם מסתתרים שמות חמשת בניו של מתתיהו: יוחנן, שמעון, יהודה, אלעזר ויונתן. מצאו את כל שמותיהם.

■ דוגמה: כשיורד **גשם**, **עונת** החורף מתחילה – שמעון.

- א. ישראל עזר לחברו הטוב מושיקו להתכונן למבחן.
- ב. בהתחלה דני התווכח וטען שלא היה גול, אבל בסוף דני הודה שאכן היה גול ושקבוצתו הפסידה.
- ג. אימא ביקשה מסבתא כשעלו לישראל, לציון: "תנו לנו לעזור לכם".
- ד. יוסי וחן נשארו בכיתה בהפסקה כדי לתכנן את מסיבת חנוכה.
- ה. כשהצענו למורה שנצא ללמוד בחצר היא אמרה: "נשמע ונעשה".

אָנְשָׁה – יִימְזַזוּ אֲנָשִׁים יִיט

לְזַטוּ – וְאֲנָשִׁים וְזַטוּ יִיט

לְזַטוּ – יִיזַטוּ אֲנָשִׁים יִיט

טְלוּטוּ – יִיטְלוּ אֲנָשִׁים יִיט

לְנָצָה – יִינָצְאוּ אֲנָשִׁים יִיט

יצירה משפחתית

צרו קולאז' של סמלים, דמויות, מקומות, ספרים וכדומה, המשקפים את הדברים החשובים לכם ביותר מבחינה תרבותית.

יש לי אוסף!

אחת הקהילות היהודיות המשגשגות שהצליחה לשלב באופן ייחודי את התרבות היהודית עם התרבות היוונית הייתה הקהילה היהודית במצרים בסוף ימי בית המקדש השני. אחת הדמויות המרכזיות באותה קהילה היה פילוסוף יהודי-הלניסטי בשם פילון האלכסנדרוני. הוא ביקש למצוא התאמה בין גישתו הפילוסופית (שהושפעה מהוגים יוונים) לבין 'תורת משה'.

מתוך ארון הספרים

האם היהדות היא דת נבדלת או ציוויליזציה דתית עם מערכת ערכית משלה וקטגוריות נבדלות משלה ולא רק הד קלוש וגמיש של הנוהג המערבי?

אני טוען שכן. אני טוען שהיהדות היא ציוויליזציה משלה שצריכים להבין על פי הקטגוריות שלה ולא לדון אותה על פי הקטגוריות הזרות.

אם כן, אין טעם להאמין שצריך להעביר את תפקיד האישה מהציוויליזציה האמריקאית לתוך הציוויליזציה היהודית.

אני משוכנע יותר ויותר שכדי שהתנועה הקונסרבטיבית תשרוד היא צריכה לשמור על בית הכנסת כאי של קדושה וערכים יהודיים מסורתיים, לא להפוך את בית הכנסת להד קלוש של הערכים והשיגעונות של התרבות האמריקאית הסובבת.

תפקידו העיקרי של בית הכנסת הוא לשמור על המעשים היהודיים הקלאסיים, לא לספק הכשר המצדיק מעשים שאינם מקוריים לתרבות היהודית.

מתוך מאמר מאת הרב סמואל שפנר שעוסק במעמד האישה בבית הכנסת שפורסם בשנות ה־80. הדברים מצוטטים מתוך הרצאתו של הרב דוד גולינקין באסיפה הכללית של התנועה המסורתית תשע"ד.

קריאה יחפה

מדוע התנגד הרב סמואל שפנר מהתנועה הקונסרבטיבית לשינויים במסורת בעקבות המהפכה הפמיניסטית? ממה הוא חשש?

רלוונטיות

לפעמים יש מתח בין מסורות או ערכים יהודיים לבין ערכים ואורחות חיים של תרבויות אחרות (התרבות המערבית, למשל). חשבו על דוגמאות למתח כזה בחייכם.

כיצד אתם נוהגים כשאתם נתקלים בהתנגשות תרבותית שכזו?

האם באופן קבוע אתם בוחרים בצד מסוים? אם כן – באיזה ומדוע, ואם לא – כיצד אתם מכריעים באיזה צד לבחור?

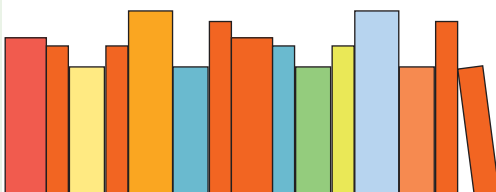
מה אתם לומדים מתשובותיכם אלו על הערכים החשובים לכם?

ריבוי קולות

האם אתם מזדהים עם החשש הזה?

האם יש מרחבים שבהם נכון לשמור על היהדות מפני השפעת תרבויות אחרות, לדעתכם? מהם?

- נר שלישי -

נס מן השמיים או נס ידיו אדם?

חנוכה בשבילי הוא חג של ניסים. אני יודעת שלא כולם מאמינים בנס פך השמן, ויש גם שאינם מאמינים בניסים כלל, אבל אני רואה בכל ניצחון של הטוב על הרע – נס. כשהשמש זורחת בכל בוקר ומגרשת את האפילה – זהו נס. ילד שנולד – נס. ניצחון הרוח על החומר – נס. ניצחונם של מעטים על רבים – נס. וכן, אני אוהבת גם לדמיין איך התרחש נס פך השמן גם אם לפעמים אני חושבת שזה לא ייתכן.

נך מחקר

- האם אתם מאמינים בנס פך השמן או בניסים אחרים?
- שתפו את בני המשפחה והחברים בדבר-מה שהתרחש בחייכם וחשתם שזהו נס.

על הניסים ועל הנפלאות...

- כיצד אתם שרים את המשך השיר: אשר חולל ה' למכבים
אז אשר חוללו המכבים?
- האם מה שאתם שרים מבטא את אמונתכם באמת בנוגע
לניסים?

קיימות שתי דרכים לחיות את חייכם: האחת – כאילו שום דבר אינו נס, והשנייה – כאילו הכול נס.

אלברט איינשטיין

- האם אתם מסכימים עם דבריו של אלברט איינשטיין?
- מהי הדרך שבה אתם בוחרים לחיות את חייכם?

חידות וחיידורים

גוסטב דורה היה אמן צרפתי (1832-1883) שהתפרסם בזכות ציורי התנ"ך שלו. אחד מציוריו מתאר את אליהו הנביא.

- מהו הנס שמתואר בציור?
- כיצד הסיפור המקראי על אודות הדמויות המופיעות בסיפור קשורות לסיפור נס פך השמן?

רמז:
ספר מלכים א,
פרק יז

יִסְגֵּי, שְׁזַמְמָהּ וְשִׁמְשָׁהּ לְדַסְמֵט מִזֵּי מַזְכּוּד לֹא
 'לֵטֵא מִיָּד אֱלֹהִים יִיטֵט לְטוֹאכָה 'לְשִׁמְשָׁה לֹס מִזְךְ שִׁמְשׁוֹד
 זֹאנִי, 'בְּטִלְלָהֶיךָ וְיֵשׁ אֵל מִלְּךָ, יֵט מִיָּד מִיָּד לֵאלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֵךְ
 וְשִׁמְשָׁהּ מִטְּעֵלָהּ וְיֵשׁ אֵךְ מִטְּעֵלָהּ לְשִׁמְשָׁהּ וְיֵטֵא אֵךְ
 לְשִׁמְשָׁהּ זֹאנִי מִזְכּוּדֵהֶם 'יֵטֵא מִזְכּוּדֵהֶם לְשִׁמְשָׁהּ זֹאנִי מִטְּעֵלָהּ
 לֹא לְשִׁמְשָׁהּ מִיָּד, 'מִטְּעֵלָהּ וְשִׁמְשָׁהּ מִיָּד לְשִׁמְשָׁהּ מִיָּד
 לְשִׁמְשָׁהּ מִיָּד, מִיָּד לְשִׁמְשָׁהּ מִיָּד וְיֵטֵא אֵךְ
 ■ לְשִׁמְשָׁהּ וְיֵטֵא אֵךְ מִיָּד לְשִׁמְשָׁהּ מִיָּד

(סִימְטֵמֵה אֵךְ מִזְכּוּדֵהֶם)
 מִאֲחַד מִמִּזְכּוּדֵהֶם לְשִׁמְשָׁהּ מִיָּד לְשִׁמְשָׁהּ מִיָּד לְשִׁמְשָׁהּ מִיָּד
 וְיֵטֵא אֵךְ מִיָּד לְשִׁמְשָׁהּ מִיָּד לְשִׁמְשָׁהּ מִיָּד לְשִׁמְשָׁהּ מִיָּד
 ■ לְשִׁמְשָׁהּ מִיָּד לְשִׁמְשָׁהּ מִיָּד לְשִׁמְשָׁהּ מִיָּד

יצירה משפחתית

הדלקת נרות החנוכה נועדה לפרסם את הנס, ובלשון חכמים – 'פרסומי ניסא'.

חשבו על נס (בפרשנות דתית או חילונית) שהייתם רוצים לפרסם בקרב בני משפחתכם. הציגו אותו בפנטומימה לפני בני המשפחה ונסו לנחש מהם הניסים שמציגים בנות ובני המשפחה.

יש לי אשג'!

המקור התלמודי שלפנינו הוא המקור הראשון שבו מוזכר נס פך השמן. המקורות הקדומים יותר המתארים את חג החנוכה (כמו ספר מקבים או ספרו של יוספוס פלביוס) מדגישים את ניצחון המכבים או את טיהור המקדש וחניכתו מחדש או את השלמת חג הסוכות (שכן הלוחמים לא הספיקו לחגוג אותו במועדו כיוון שהיו שקועים בלחימה).

מתוך ארון הספרים

מאי חנוכה? [...]

כשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח [וחתום] בחותמו של כוהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק ליום אחד [את מנורת המקדש]. נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים.

לשנה אחרת קבעום החשמונאים ועשאוּם ימים טובים בהלל והודיה.

תלמוד בבלי, מסכת שבת דף כא, ע"ב

נס לא קרה לנו -
פך שמן לא מצאנו.
לעמק הלכנו, ההרה עלינו,
מעינות האורות
הגנוזים גלינו.

נס לא קרה לנו -
פך שמן לא מצאנו.
בסלע חצבנו עד דם -
ניְהי אור!

אנו נושאים לפידים
בלילות אפלים.
זרחים השבילים מתחת רגלינו
ומי אשר לב לו
הצמא לאור -
ישא את עיניו ולבו אלינו
לאור ויבוא!

מילים: אהרון זאב, לחן: מרדכי זעירא

קריאה יחפה

בשני הקטעים הללו אלוהים אינו מוזכר במפורש. באיזה מהם אלוהים הוא שעומד מאחורי השתלשלות האירועים המתוארת?

רלוונטיות

האם אחד מהמקורות האלה מבטא את משמעותו של חג החנוכה? כיצד?

ריבוי קולות

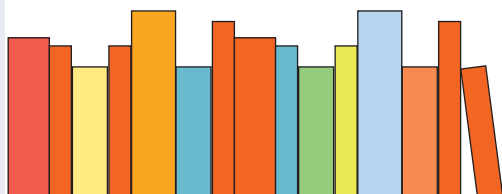
במה דומה המאבק של החלוצים והפעילים הציוניים למאבק של החשמונאים?

במה שונים שני המאבקים הללו?

מדוע, לדעתכם, מדגיש אהרון זאב בשירו ש"נס לא קרה לנו"?

- נר רביעי -

חג חורף

בשבילי חנוכה הוא חג חורף נפלא שמכניס אור וחום ללב בימי הקור והחושך! הלוא חג החנוכה נחגג בשיאו של החורף, כשהעצים עומדים ערומים מעלים, כשהכול מסתגרים בבתים מפני הצינה, וכשהשמש שוקעת כבר בשעות אחר הצוהריים המוקדמות והופכת את חשכת הלילה לארוכה עד בלי די. והינה, כעת בא חג חנוכה ומצית בחושך ובקור שלהבת שמחה וגדולה.

אני לא יודע אם אתם יודעים שיש חגי חורף גם בתרבויות אחרות. בהודו ובנפאל, למשל, מדליקים פנסים בפסטיבל הדיוואלי, פסטיבל אור הינדי שמתקיים בתקופת הסתיו, כשהימים מתקצרים ומזג האוויר מתקרר.

נערות מדליקות נרות במהלך הלילה של פסטיבל הדיוואלי. Own work, ויקיפדיה.

נר אחד

■ האם גם בעיניכם חנוכה הוא חג שמאיר ומחמם את ימי החורף הקרים והחשוכים?

■ שתפו את החברים ובני המשפחה באירוע אחד משמח שהאיר את ימיכם בתקופה האחרונה.

נר אחד מאיר את האפילה, אבל כל האפילה אינה יכולה לכבות נר אחד.

חיים הזז

■ מה הנמשל של דברי חיים הזז?

■ תארו רגע אישי, משפחתי או קהילתי, שבו הרגשתם עד כמה נכון משפט זה.

נר חנוכה מְצוּה להניחה על פתח ביתו מבחוץ.

תלמוד בבלי, מסכת שבת דף כא, ע"ב

את דברי ההלכה של התלמוד אפשר לדרוש באופן רעיוני, שיש לקחת את האור והחום שאנו סופגים בבית ולמשוך אותם הלאה החוצה אל אנשים נוספים.

■ הסבירו מדוע חשוב לנו לספוג אור וחום לפני שאנחנו דואגים להפיץ אור וחום בקרב הסובבים אותנו, ומדוע חשוב שלא לשמור לעצמנו את כל האור והחום שאנו סופגים.

■ חשבו על מעשה אחד כזה שבכוחכם לעשותו.

חידות ואידורים

א. בקופסה עשרים נרות בשלושה צבעים: לבן, כחול ואדום. מספר הנרות הכחולים גדול פי תשעה ממספר הנרות הלבנים. כמה נרות אדומים בקופסה?

יצירה משפחתית - אור של מעשים טובים

החומרים:

- צנצנת זכוכית ריקה
- נייר בגודל שמתאים בדיוק לעטוף את הצנצנת מכל צדדיה
- דבק וצבעים
- גר

ההכנה:

- מציירים על הנייר מעשה אחד או כמה מעשים שמאירים ומחממים את הלב.
- מדביקים את הנייר סביב הצנצנת.
- מכניסים גר קטן לתוך הצנצנת ומדליקים אותו.

יש לי אושג!

בתרבות הרומית העתיקה נהגו לחגוג ביום 21 בדצמבר, היום שבו שעות האור הן המעטות ביותר, את חג לידתו של אל השמש סול אינווטיקוס (כלומר, 'השמש הבלתי מנוצחת'). החגיגות נמשכו שמונה ימים, והיה נהוג לסובב בהן חפצים שסימלו את מעגל השמש!

מתוך ארון הספרים

תנו רבנן: לפי שראה אדם הראשון יום שמתמעט והולך אמר אוי לי שמא בשביל שסרחתי עולם חשוך בעדי וחוזר לתוהו ובוהו וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים.

עמד וישב שמונה ימים בתענית [ובתפילה].

כיון שראה תקופת טבת וראה יום שמאריך והולך אמר מנהגו של עולם הוא הלך ועשה שמונה ימים טובים לשנה האחרת עשאן לאלו ולאלו ימים טובים הוא קבעם לשם שמים והם קבעום לשם עבודת כוכבים.

תלמוד בבלי, עבודה זרה דף ח, ע"א

תנו רבנן – שנו חכמי המשנה

יום שמתמעט והולך – ששעות האור ביממה הולכות ומתקצרות, כפי שקורה מאמצע הקיץ ועד לאמצע החורף

סרחתי – התנהגתי לא כשורה

נקנסה – קנס על התנהגותי הרעה

יום שמאריך והולך – ששעות האור ביממה הולכות ומתרבות, כפי שקורה מאמצע החורף ועד אמצע הקיץ

מנהגו של עולם – שכך טבע העולם, ששעות האור מתקצרות לקראת החורף ומתארכות לקראת הקיץ

והם קבעום לשם עבודת כוכבים – אפשר שהכוונה של המדרש היא לרמוז לחג החורף שהתקיים בתרבות הרומית (ראו: יש לי מושג!)

קריאה יחפה

מה גרם לאדם הראשון לחשוש? מה הוא עשה בעקבות חששו זה?

מה הוא הבין לאחר שראה ששעות האור הולכות ומתארכות מאליהן? מה עשה בעקבות זאת?

ריבוי קולות

מה הגישה שעולה מהמדרש כלפי חגי החורף של תרבויות אחרות? מה הקשר בין כל חגי החורף?

רלוונטיות

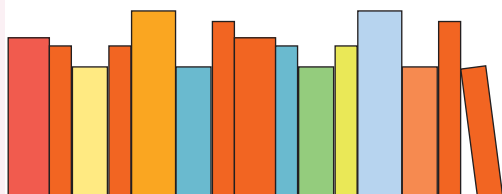
לפני כ־150 שנה בגרמניה החלו יהודים לאמץ רכיבים מחג המולד ולשלב אותם בחג החנוכה. לחג הזה, המשלב כמה מנהגים יחד, קראו 'ניינְכֶה', חיבור של המילים 'חנוכה' ו'ניינְאָכְטן' (חג המולד בגרמנית). תהליך דומה התרחש במאה השנים האחרונות בארצות הברית, שם שילוב החגים מכונה 'כריסמוכה' או 'חנוכריסמס'.

מה דעתכם על שילוב חגים מעין זה? באילו ערכים הוא פוגע? אילו ערכים הוא מבטא או מקדם?

כיצד אתם רואים את הקשר שבין חג החנוכה לחגי החורף בתרבויות אחרות?

- נר חמישי -

חנוכת המקדש

חנוכה בשבילי הוא חג חנוכת המקדש. עוד מילדותי אני זוכרת את הסיפור על החשמונאים שמגיעים אל המקדש אחרי שהיוונים טימאו אותו, ובמאמץ ועמל רב הם מצליחים להחזיר את הסדר על כנו ולחנוך את המקדש מחדש.

כשגדלתי למדתי גם שעל פי המסורת, ביום הזה הסתיימה בניית המשכן בימי משה רבנו, ושעל פי המסופר בספרי הנביאים האחרונים, המתארים את שיבת ציון ובניית בית המקדש השני (אחרי גלות בבל שנמשכה שבעים שנה), יום זה היה ייסודו מחדש של היכל ה' (לדברי הנביא חגי').

ומאז בכל פעם שאני מדליקה את נרות החנוכה אני מדמיינת את הנרות שדלקו במנורת המקדש ומתפללת בליבי שאזכה לראות שוב את בניין בית המקדש – את אורו של עולם!

נר מחקר

- על מה אתם חושבים כשאתם מדליקים את נרות החנוכה?
- מהם המקומות המקודשים בחייכם? האם הייתם פעם במקום קדוש? מהו?
- מה הופך את המקומות הללו למקודשים?
- מה ההבדל בין 'קדוש' לבין 'משמעותי', 'חשוב', 'אהוב' וכולי?

מקום בית המקדש בימינו נושא מורכבות גדולה, שכן שתי הדתות – היהדות והאסלאם – רואות בו את המקום המקודש להן, ובפועל ניצב עליו מסגד שבו מתפללים מוסלמים ואין היהודים רשאים להתפלל באותו המקום.

- מה דעתכם על המצב כיום?
- כיצד, לדעתכם, ניתן להיטיב את המציאות ולהפיג את הקונפליקט שנוצר לעיתים בין קבוצות מאמינים יהודים לקבוצות מאמינים מוסלמים?

חידות וחיידורים

על פי המסופר בספר מקבים, אחרי שהחשמונאים טיהרו את המקדש הם חגגו חג נוסף אך לא הספיקו לחגוג אותו בימי המלחמה, ולמעשה השלימו אותו בכ"ה בכסלו ועד ב' בטבת. באיזה חג מדובר?

ראו: זהו חג שנמשך כמו חנוכה, שבעה ימים ועוד יום אחד.

יהודה המכבי, מתוך ספר יוסיפון, המאה ה-19 לספירת הנוצרים, צפון איטליה.

יצירה משפחתית

כתבו את המילה 'קדושה' באותיות גדולות.

כל אחד ואחת מבני המשפחה מוזמן לצבוע אות אחת ולאיייר אותה בצבעים ובסמלים המסמלים מבחינתו את משמעות המילה 'קדושה'.

קדושה

יש לי נושא!

בכל אחד מימי חג החנוכה קוראים בתפילת שחרית את פרשת הנשיאים. הפרשה מתארת את המתנות שהביאו נשיאי השבטים לקראת חנוכת המשכן. ביום השמיני של חנוכה מסיימים את הפרשה וקוראים את הקטע החותם אותה ובו המילים "זאת חנוכת המזבח", ועל כן יש המכנים את היום השמיני של חנוכה "זאת חנוכה".

מתוך ארון הספרים

צריך לדעת שקדושה זו מציאות ממשית. אין זו רק הגדרה הלכתית שמחייבת הנהגה מסוימת אלא זו ממש מציאות בפועל. גם אם אין אנו משיגים אותה בחושים שלנו, גם אם אין אנו יכולים לראות בעינינו את ההבדל בין קודש לחול, ואין אפשרות לחוש את ההבדל בחוש המישוש ולא בכל חוש אחר מחמשת החושים שלנו - אין זה אומר דבר. גם את זרם החשמל העובר באוויר ואת תנועות הקול העוברות באוויר אין אנו יכולים לזהות בחושינו, ובכל זאת הם קיימים וממשיים ויש להם כוח פעולה חזק יותר מכוחות שאנו יכולים להבחין בהם בחושים שלנו. וכך היא הקדושה. היא מציאות ממשית רוחנית, מציאות גדולה ומשמעותית, בעצם היא עיקר המציאות, היא שורש המציאות, והכול נמשך ממנה.

מתוך "קדושת א"י וירושלים" מאת הרב זלמן מלמד, תשס"ב, פורסם באתר 'שיבה'

ארץ ישראל אינה ארץ-הקודש והר-הבית אינו מקום קדוש אלא מבחינת קיום המצוות המיוחדות הקשורות בארץ זו ובמקום זה [...] לא ניתנו המצוות לארץ ולהר משום שהללו "קדושים", אלא "קדושתם" באה מן המצוות. הרעיון שיש לארץ מסוימת או למקום מסוים "קדושה" מצד עצמם הוא רעיון אלילי מובהק.

מתוך "יהדות, עם יהודי ומדינת ישראל" מאת ישעיהו ליבוביץ', עמ' 421

קריאה יחפה

מהו מקום קדוש על פי הרב אליעזר מלמד, ומהו מקום קדוש על פי פרופסור ליבוביץ?

הציעו הסברים נוספים למושג 'מקום קדוש'.

רלוונטיות

התבוננו בציור של האמנית רות קסטנבאום בן-דב:

מה דעתכם על המסר שהוא מבקש להעביר?

כיצד מושג הקדושה בא בו לידי ביטוי?

מה הקשר בין 'קדושה' ל'בעלות' או 'לאומיות', בעיניכם?

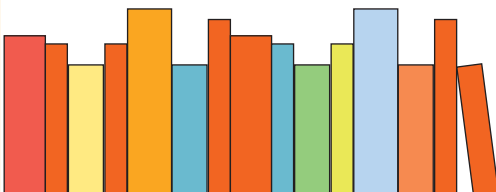
ריבוי קולות

עם מי מהשניים אתם מזדהים? מדוע?

פרט מתוך ציור של האמנית רות קסטנבאום בן-דב.

מסיק הזיתים

אהלן וסהלן! אומנם אני פלאח (עובד אדמה) ערביישראלי ולא יהודי, אבל מדי שנה בתקופה שבה אתם מציינים את חג החנוכה גם אנחנו חוגגים. אצלנו יוצאים כל בני ובנות הכפר לחגיגת המסיק. אתם בוודאי תוהים מהי חגיגת המסיק ומה לה ולחנוכה, אז מיד אסביר הכול.

פירות שונים מבשילים בתקופות שונות של השנה. הזיתים מבשילים באמצע החורף, בתקופה של חנוכה. עבודת המסיק היא עבודת קטיף הזיתים הבשלים והיא נעשית בדרך מיוחדת במינה: מניחים תחת העץ יריעות גדולות, מנענעים אותו ואוספים את כל הזיתים שנשרו ארצה.

המסיק דורש ידיים עובדות רבות והוא מלווה בשמחה עזה על היבול היפה, וכך נוצרה עם השנים מסורת שבה כולם יחד חוגגים את המסיק בעבודה משותפת: כל בני ובנות הכפר יוצאים אל המטעים, הילדים אינם הולכים לבית הספר וכל המבוגרים, גם מי שאינו עובד אדמה, מצטרפים לעבודה.

כשסיפרתי זאת בעבר לחבריי היהודים הם התרגשו מאוד ואמרו שיש בחגיגה זו דמיון לחנוכה. הם סיפרו לי ששמן הזית והפקתו נמצאים ברקע של סיפור חנוכה, ושיש פרשנים הרואים בו את אחת הסיבות לקביעת החג כחג מסיק זיתים, חג שבו היו מודים לאלוהים על הזיתים שעלו יפה במטעים.

נר מחקר

- רובנו חיים במציאות מודרנית ומונותקים מעבודת האדמה, וממילא גם מהתרגשות נוכח יבול שעלה יפה.
- האם אתם חשים שהחיבור לטבע ולחקלאות חסר לכם?
- מה דעתכם על הרעיון להעתיק את השמחה החקלאית לתחומים אחרים בחיינו, למשל, לחגוג פיתוחים טכנולוגיים או לחגוג פרסום יצירות ספרותיות וכדומה? האם היה אפשר ליצור חג וטקסים סביב יצירות שכאלו? מדוע?

לחגים רבים במסורת היהודית יש אופי כפול, חקלאי והיסטורי-לאומי. בחנוכה הסיפור ההיסטורי-הלאומי ידוע, אך יש גם היבט חקלאי: חגיגת מסיק הזיתים שנערכת בתקופה זו של השנה. על כן אומרת המשנה במסכת ביכורים שאת ביכורי הזיתים ניתן להביא עד חנוכה.

מעובד על פי "יום יסוד היכל ה" מאת הרב יואל בן-נון, מגדים יב

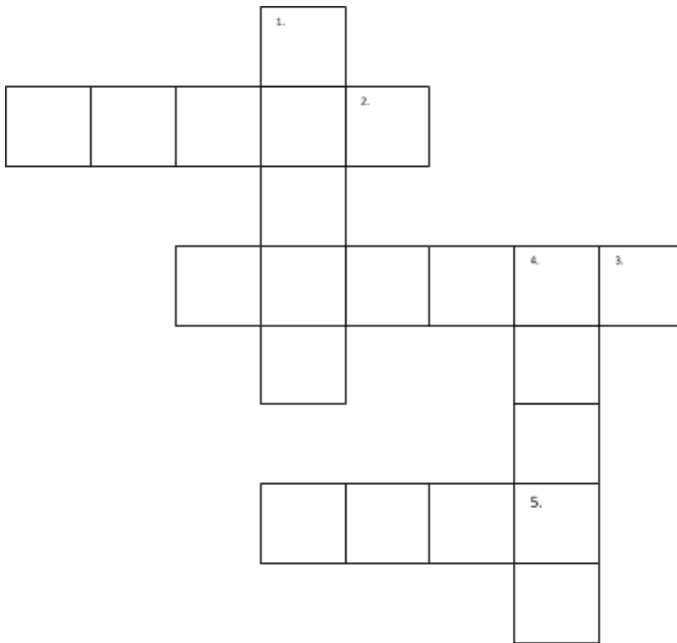
- איזה פן מן הפנים של החג בא לידי ביטוי באופן משמעותי יותר בחגיגת חג החנוכה אצלכם?
- ההיבט החקלאי של חג החנוכה תופס מקום פחות מרכזי בתוכני הלימוד בגנים ובבתי הספר. מה דעתכם על כך?
- אם בעיניכם ההיבט החקלאי אינו בא לידי ביטוי מספיק, הציעו כיצד ניתן להאדיר אותו והסבירו אילו ערכים מגלמת הצעתכם (מלבד לימוד הרקע החקלאי של החג).

חידת ואידורים

פתרו את התשבץ:

1. זית הוא אחד משבעת ה... שנשתבחה בהם ארצנו
2. המקום שבו מפיקים את שמן הזית מכונה... (2,3)
3. את מנורת המקדש היו מדליקים ב... (3,3)
4. בספר שמואל מתואר שבשמן זית משחו את ה...
5. שמן הזית מכונה במקרא גם בשם...

1' זית

2' זית

3' זית

4' זית

5' זית

יצירה משפחתית

עץ הזית הוא אחד מן העצים המעטרים את נופי הארץ, והזית הוא פרי משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל. על כן לא מפתיע שעץ הזית מכבב בציוריה של הציירת אנה טיכו - אחות וציירת ישראלית, חיה בשנים 1894-1980.

התבוננו בתמונות עץ הזית שציירה אנה טיכו. בחרו באחד מהרישומים והמציאו את סיפורו של אותו העץ ושל המאורעות שהתרחשו בסביבתו.

סרקו על מנת לצפות
בציוריה של אנה טיכו

יש לי אושג!

בהלכה נקבע שמותר להדליק נרות חנוכה בכל סוגי השמנים (לעומת נרות שבת, למשל, שישנם שמנים שנאסר להדליק בהם מפני שהם בעלי ריח רע וכדומה), אך מצווה מן המובחר להדליק דווקא בשמן זית.

מתוך ארון הספרים

ד"ר חזקי שוהם מציע להפוך את החגים היהודיים לחגים ישראלים, כך שמצד אחד הם יבטאו את הזהות היהודית של המדינה ומצד שני הם יבליטו בכל חג היבטים שכלל האזרחים – יהודים ושאינם יהודים – יכולים להזדהות עימם. וכך הוא מציע לגבי חג החנוכה:

אפשר יהיה להפוך את מסיק הזיתים לאטרקציה תיירותית לאומית. סיום עונת המסיק חל בסביבות חג חנוכה, ואפשר יהיה לקיים אירועי מסיק תיירותיים לילדים ולמשפחות ברחבי הארץ, בכרמי זיתים של יהודים ישראלים ושל ערבים פלסטינים. מסיק הזיתים בחנוכה כחג לאומי יוכל למזג את זכר נס פך השמן, שהמיתוס היהודי קושר אותו במישרין לסיום עונת המסיק, עם המיתוס הפלסטיני של הקהילתיות הפלאחית, שעיקרו התגייסות קולקטיבית של הכפר כולו למסיק הזיתים והקרבה של אינטרסים אנוכיים למען הקהילה והדורות הבאים. שלא כמו החגים המוסלמיים, מסיק הזיתים מתרחש בעונה קבועה בשנה החקלאית, ולכן הוא יוכל להשתלב בלוח השנה היהודי.

מתוך "נעשה לנו חג: חגים ותרבות אזרחית בישראל" מאת חזקי שוהם, עמ' 21

קריאה יחפה

איזה היבט של חג החנוכה מבקש ד"ר חזקי שוהם להדגיש? מדוע דווקא את ההיבט הזה?

רלוונטיות

האם, לדעתכם, אפשר לאמץ רק חלקים מהרעיון של ד"ר שוהם? אילו חלקים?

ריבוי קולות

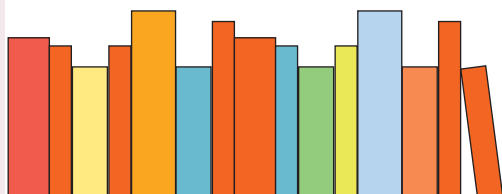

דמיינו כיצד תיראה חגיגת חג החנוכה לפי הצעתו של ד"ר שוהם, ותארו את ההבדל בין חגיגה זו לבין חגיגת חג החנוכה כיום.

אילו מסרים חינוכיים יאבדו בשל הצעה זו?

אילו מסרים חינוכיים יודגשו בזכות הצעה זו?

האם בעיניכם הערכים והמסרים החינוכיים שיודגשו עולים על אלו שיאבדו?

עיד אל-בנאת - חג הבנות

חנוכה בשבילי, או ליתר דיוק היום החגיגי ביותר בחנוכה לדעתי, הוא היום השביעי שחל בראש חודש טבת. במסורת של אימותי ואבותיי נחגג בו עיד אל-בנאת, ובעברית: חג הבנות.

בקהילה שלנו בגר'בה, כמו בקהילות יהודיות רבות בתוניס, מרוקו, אלג'יר, לוב, סלוניקי, איסטנבול ועוד, נוהגים ביום זה של חנוכה מנהגים שלכולם מכנה משותף של אחווה ורעות נשיים: יש הנוהגות להתאסף לארוחה חגיגית, יש הנוהגות לשלוח משלוחי מנות, יש הנוהגות לבקש סליחה האחת מרעותה (בדומה ליום הכיפורים), ועוד כהנה וכהנה מנהגים. ביום זה גם מציינים סיפורי גבורה של נשים יהודיות חשובות שמעשיהן נקשרו בחג החנוכה. מספרים זאת בדרך מדרשית ובצורה אגדית, והכול כדי להעצים את מעשי הגבורה של הנשים לצד סיפורי הגבורה הידועים של הגברים.

נך מחקר

- האם חג הבנות נחגג במשפחתכם או בקהילתכם?
- האם זהו חג שהייתם רוצים לאמץ?
- לו הייתם מעצבים ומעצבות יום חג שכזה, אילו מנהגים הייתם מנהיגים בו? מדוע דווקא מנהגים אלו?
- אילו מנהגים מיוחדים עוברים במשפחתכם בנוגע לחג החנוכה ובנוגע למסורת היהודית-הישראלית בכלל?
- האם יש מנהגים מיוחדים שהתחלתם להנהיג במשפחתכם והייתם רוצים שיעברו הלאה לילדים שלכם, לנכדים וכן הלאה? ספרו עליהם.

חידות וחיידוקים

מה הטעם שנקבע חג הבנות בראש חודש שבט דווקא ולא יזו דמות נשית הוא קשור? לשאלות אלו יש תשובות רבות. פענחו את החידות שלפניכם ותגלו כמה מן התשובות:

כפי שמשופר במגילה העתיקה
את עם ישראל הושעתי מרוע הגזירה.
אבל הכול התחיל כשהומלכתי למלכה,
דבר שהתרחש בא' טבת, כאמור במקרא.

כשליהודה הגיע שר צבאו של נבוכדנצר הנורא
ביקשתי להציל מידיו את עמי וארצי, ממלכת יהודה.
ניגשתי אליו, שוחחתי, השקיתי אותו יין לשוכרה,
וכשנרדם בחיקי ערפתי את ראשו, והבאתי לתשועה:

אתם ודאי מכירים את בניו של מתתיהו כוהן גדול,
אך האם עליי, בתו, שמעתם, אם יורשה לי לשאול?
אני שקראתי לכולם לצאת למרד, להיאבק ולא לחדול,
כשלא הסכמתי לשתוק ולהילקח ביום חתונתי להגמון.

וּשְׁמַעְתֶּם עַד טַזַּט אֲזַנְיָא, אֲזַמְמָא

יצירה משפחתית

בחרו באחת מבנות המשפחה המבוגרות וספרו לבני המשפחה סיפורים על אודות חייה ופועלה. כעת כל אחת ואחד מבני הבית מוזמן לבחור סיפור או קטע אחד מתוך שלל הסיפורים, ולצייר אותו וקומיקס.

יש לי אוסף!

אחת הדמויות המרכזיות הקשורות בחנוכה ובחג הבנות היא יהודית. סיפורה של יהודית מסופר בספר 'יהודית' החיצוני לתנ"ך והוא מתאר כיצד יהודית הצליחה להערים על שר צבאו של נבוכדנצר וערפה את ראשו שעה שהוא נופל שיכור בין זרועותיה. לימים סיפור זה התגלגל במסורת העממית עם דמות שר צבאו של נבוכדנצר – אנטיוכוס, השליט הרומי שגזר את הגזירות שהובילו למרד החשמונאים. כך נקשר סיפור זה בחג החנוכה בכלל ובחג הבנות בפרט.

מתוך ארון הספרים

לאחרונה באתי לחבר מחרוזת נוספת לפיוט 'מעוז צור', המוסבת על בתו של מתתיהו אשר על פי המוזכר במקורות מדרשיים אחדים מרדה בגזירה שלפיה כל בתולה הנישאת תיבעל להגמון תחילה.

בתו של מתתיהו
מרדה בגזרה הרעה
להבעל להגמון תחלה.
גבורה ובעלת אמונה,
בזכותה לישראל נעשתה
תשועה גדולה.
בשיר נהללה
ונודה ליוצרה
בקול רנה וזמרה.

למרות שהמאורע בבת מתתיהו הוא מעשה מן העבר הרחוק, אין הוא נטול זיקה ונעדר משמעות לזמננו. בצורה מרחיבה יותר אפשר לראות בדמות נשית זו אבטיפוס ונציגת כל הנשים כולן לאורך הדורות שהעזו, מחו והתקוממו נגד ניצול גופן בידי גברים. לפיכך, זהו סיפור שמחובתנו להוסיף ולעיין בו גם בימינו, כולנו כאחד. יותר מתמיד וביתר שאת, שומה עלינו להפוך בו ולהפוך בו; בעידן של הטרדות מיניות, אונס, זנות וסחר בנשים - לא פג טעמו ולא נס לחו, וקולו האקטואלי עודו מהדהד ומהלך בינותינו.

"תוספת למעוז צור: על בתו של מתתיהו" מאת ד"ר יעל לזין, פורסם באתר קולך

קריאה יחפה

מה היה מעשה הגבורה של בתו של מתתיהו?

מדוע חשוב, לדעתה של ד"ר יעל לוין, להוסיף דווקא את סיפור הגבורה הנשי הזה?

רלוונטיות

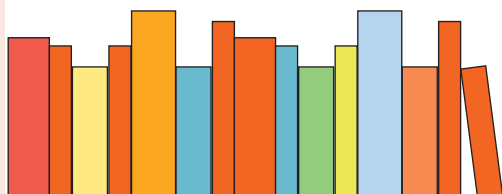

האם תאמצו את הצעתה של ד"ר לוין ותוסיפו בית זה, או מעין זה, לפיוט 'מעוז צור' כדי להוסיף את גבורת הנשים, או שמא תוסיפו לטקסי החנוכה שירים, קטעי תפילה או ברכות שמבטאים את גבורת הנשים?

ריבוי קולות

לו הייתם מוסיפים למעוז צור בית שעוסק בגבורת נשים, מי הייתה הדמות שהייתם מציינים ומה היה הערך שאותה הדמות מסמלת במעשיה?

לאת חנוכה

חנוכה בשבילי הוא חג נפלא והוא חביב עליי עד מאוד. הוא ממלא את ביתי, את ליבי ואת מחשבותיי בכל כך הרבה אור וחום. ההתכנסות המשפחתית בימי החורף הקרים והחשוכים; הגאווה הלאומית שבסיפור המכבים; האחוזה הנשית והגבורה הנשית הבאות לידי ביטוי בחג הבנות ובסיפורי הגבורה של הנשים; האמונה הגדולה באור, בצדק, באדם, השאלות המרתקות על הניסים והנפלאות, על קנאות ועל מקומות קדושים – כל אלו ממלאים את ליבי לילה ויום בחנוכה.

אבל יותר מכול חג החנוכה בשבילי הוא דוגמה ומופת לחג יהודי ישראלי רחב ידיים שהכול יכולים למצוא בו את מקומם. לא חשובה השקפתך הדתית או הפוליטית, את ואתה יכולים להתחבר לסיפורים ולמשמעויות של החג ולהאדיר אותם.

זהו כוחו של חג החנוכה בעיניי, וכן כוחה של המסורת היהודית-ישראלית בכלל: בכוחה לאחד תחת כנפיה דעות חלוקות לגמרי, והיא מאפשרת לכל אחד ואחת לשמור על דעתם ועמדתם אך בד בבד מזמינה אותנו לחיות יחד, באחדות שאין בה אחידות.

נר אחר

- איזו משמעות מהמשמעויות הרבות של חג החנוכה קרובה ביותר לליבכם?
- האם אתם מצליחים לבטא את המשמעות הזאת במעשים ולא רק בתחושות? כיצד?
- האם אתם מסכימים שניתן לחגוג יחד גם כאשר לא כולם מזדהים עם אותן משמעויות של החג?
- חשבו על דוגמאות נוספות מהתרבות היהודית-הישראלית שיכולות להוכיח את עמדתכם.

חנוכה באספרים | חשבו כיצד כל אחד מהמספרים שלפניכם קשור להלכות חג החנוכה.

1 2 3 10 20

חנוכה קשירים | פענחו את החידות על פי שירי החנוכה.

- א. מי נתנה לביבה חמה ומתוקה?
- ב. כיצד את החושך גרש?
- ג. ממי כל העם התפלא, שמאליו הוא מתמלא?
- ד. מי יספר לי על תרועות של ניצחונות, על קרבות של דרור?

סגולט הגולדנער צאל און וואס אונזער אנטאט און

חנוכה בקיטוויים | מתחו קו בין הניבים והביטויים לבין פירוש שלהם.

■ חי חיי שפע ומותרות	■ כשמן בעצמותיו
■ מהדברים או האנשים הטובים ביותר	■ טוב שם משמן טוב
■ הדבר נעם לו	■ הוסיף שמן למדורה
■ הדברים היקרים ביותר, חשובים פחות משמו הטוב של האדם	■ טבל רגלו בשמן
■ אמר דברים שהלהיטו יותר את היצרים והגבירו את הסכסוך	■ משמנה ומסולתה

יצירה משפחתית - אלבום חנוכה

כל אחת ואחד מבני הבית מוזמן לבחור משמעות אחת הקשורה בחג החנוכה ואהובה עליו במיוחד ולהציג אותה בסיפור קצר, בשיר או בציור. כל אלה יחד הם אלבום החנוכה המשפחתי שלנו (אפשר לשלב תמונות משפחתיות, כמובן).

יש לי נושא!

למדנו שלחנוכה יש משמעויות רבות. היו תקופות שבהן הודגשו חלקים מסוימים של החג, ובתקופות אחרות הודגשו חלקים אחרים. דבר זה אינו ייחודי לחנוכה. בתרבות היהודית הישראלית יש משמעויות מגוונות גם לחגים ולמועדים נוספים. מעניין כיצד יחגגו את חג החנוכה בעוד אלף שנים! מה ישתנה, ואילו משמעויות יתווספו לו?

מתוך ארון הספרים

יש טועים שחושבים שהשלום העולמי לא יבנה כי אם על ידי צביון אחד בדעות ותכונות, ואם כן כשרואים תלמידי חכמים חוקרים בחכמה ודעת תורה, ועל ידי המחקר מתרבים הצדדים והשיטות, חושבים שבזה הם גורמים למחלוקת והפך השלום. ובאמת אינו כן, כי השלום האמיתי אי אפשר שיבוא לעולם כי אם דוקא על ידי הערך של ריבוי השלום. הריבוי של השלום הוא, שיתראו כל הצדדים וכל השיטות, ויתבררו איך כולם יש להם מקום, כל אחד לפי ערכו, מקומו ועניינו.

מתוך "עולת ראייה" מאת הרב אברהם יצחק הכהן קוק, כרך א, עמ' של-שלא

יידעו נא ויבינו כל בני עמנו, כחסידים, כמתנגדים, כמשכילים ואפיקורסים, כי אך לשווא יתלוננו תמיד בעלי המוסר וכיוצא בהם על פירוד הלבבות בתוכנו ועל שאין אחדות בנו [...] אחדות יכולה להיות אך אצל כבשים ולא אצל בני אדם בעלי דעת [...] וכבר אמרו על בני האדם, "כשם שאין פרצופיהם שווים, כן אין דעותיהם שוות". כי על כן אין שום הגיון ישר לחפוץ שיהיו כל בני ישראל בארץ אבותינו כאנשי כת אחת. ילך לו שם כל איש בדרכו הפנימית: יניחו שם החסידים שני זוגות תפילין, והאומנים היותר חופשיים יקראו קריאת-שמע בראש האילן ובראש הנבך ומתפללים בראש הזית (ברכות ט"ז, א) בלא תפילין [...] רק אל יצרור איש את רעהו! [...] האם לא כל העדה, כחרדים כאפיקורסים - כולם קדושים?

משה לייב ליליינבלום מצוטט בתוך "הרעיון הציוני לגווינו" מאת שלמה אבינרי, עמ' 82-83

קריאה יחפה

מה הנחת היסוד שמתארים הרב קוק ומשה לייב ליליינבלום בראשית דבריהם?

האם הם מסכימים עם הנחת יסוד זו?

מה הטענה של הרב קוק ושל משה לייב ליליינבלום כנגד הנחת היסוד הזו?

רלוונטיות

מהם האתגרים שעומדים לפתחנו בניסיון ליצור חברה שיש בה אחווה ושלוש, חברה שאינה מוחקת את המחלוקות אלא נבנית מהן?

מהם הכלים שיכולים לסייע לנו לצלוח את האתגרים האלה?

ריבוי קולות

האם אתם מזדהים עם עמדותיהם של הרב קוק וליליינבלום?

חשבו על דוגמאות מחייכם שמוכיחות את עמדתכם.

